

Małgorzata Klauze

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Językowe sposoby kreowania nazw ras psów w socjolekcie miłośników psów (uwagi na podstawie materiału zebranego z forów internetowych przeznaczonych dla miłośników psów)¹

1. Wprowadzenie

Każda grupa społeczna mająca jakiś obiekt zainteresowań tworzy własną leksykę². Nie inaczej jest z miłośnikami zwierząt, którzy pod tym względem wykazują się wręcz niebywałą inwencją. Miłośnicy psów, tak jak miłośnicy innych zwierząt (np. kotów [zob. Senderska 2013]), tworzą środowisko, które połączone jest bliską relacją, jaką jest miłość do zwierząt. Niniejszy artykuł poświęcony jest analizie warstwy leksykalnej wypowiedzi publikowanych na internetowych forach miłośników psów. W przeprowadzonych przeze mnie badaniach skoncentrowałam się na ukazaniu bogactwa językowych sposobów kreowania nazw ras psów, jakimi posługuje się środowisko psiarzy³. Analizowane słownictwo pochodzi z różnorodnych forów internetowych skupiających owo środowisko, takich jak: psy.pl, dogomania.com, pupilove.pl czy psy24.pl. W artykule koncentruję się na ukazaniu językowych sposobów tworzenia nazw

1 Artykuł stanowi niewielki fragment rozprawy doktorskiej, pisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Piotrowicz, na temat kształtowania się socjolektu miłośników psów. Jednostki leksykalne badanej odmiany środowiskowej przyporządkowano wstępnie do kilku pól tematycznych. Prezentowane tu rozważania obejmują leksykę mieszczącą się w polu tematycznym „rasa psa”.

2 Badania nad odmianami języka, które wiążą się z grupami społecznymi, trwają w polskim językoznawstwie od wielu lat. Liczne prace poświęcono socjolektom, np. gwarze marynarskiej [Kołodziejek 1994], żargonowi kryminalistycznemu [Uniszewski 1999], socjolektowi kulturystów [Piekot 2008], językowi subkultur młodzieżowych [Zgólkowa 1996], subkulturze punków [Lewandowski 2007] czy słownictwu parolotniarzy [Pędzich 2012] lub alpinistów polskich [Niepytalska-Osiecka 2014].

3 Określenie *psiarz* stosuję tu jako potoczne i niewartościujące. O historii tego leksemu zob. Żarski 2012.

ras psów, dlatego największa część materiału pochodzi z forów, które gromadzą miłośników danej rasy, np.: bulterier-forum.pl, e-beagle.pl, owczarki.pl, laciata.dalmatynczyk.pl czy forum.labradory.pl. Tego typu fora kynologiczne stanowią swego rodzaju fankluby ras psów i bogate są w rozmaite wątki tematyczne swoiste dla danej rasy. Grupa dyskusyjna yorkowe.pl pełna jest rozmów na temat pielęgnacji sierści, układania fryzur i akcesoriów niezbędnych do utrzymania odpowiedniego wyglądu czworonoga. Zupełnie inne tematy internetowych dyskusji pojawiają się na lowiecki.pl bądź forum.gonczypolski.info.pl. Tam psiarze rozmawiają o polowaniach, szkoleniach i tresurze psa w kierunku łowiectwa, a nawet poruszają kwestie związane z prawem. Pojedyncze przykłady socjolektalnych określeń pojawiają się także na forach internetowych o ogólnej tematyce: forum.gazeta.pl czy zapytaj.onet.pl.

Wśród bogatego materiału leksykalnego, który składa się na socjolekt miłośników psów, znalazło się około 215 leksemów należących do pola tematycznego „rasa”⁴, co stanowi 35% specyficznego słownictwa psiarzy. Zarówno jednostki słownikowe zakwalifikowane do grupy „rasa”, jak i te z pozostałych pól tematycznych wyodrębnionych w toku analizy powstały wskutek różnorodnych zabiegów językowych. Analiza zebranego dotąd materiału słownikowego pozwala wyróżnić kilka środków wzbogacających socjolekt miłośników psów, mianowicie:

- a) neologizmy słowotwórcze (163 określenia, które stanowią 77% analizowanego zasobu leksykalnego) – tego rodzaju określenia to konstrukcje jednowyrazowe, które najczęściej stanowią twórcze zdublowanie terminu już istniejącego;
- b) neologizmy semantyczne (45 określeń, 21%) – tego typu jednostki przejęte są z różnorodnych odmian języka, najczęściej z polszczyzny potocznej;
- c) frazeologiczne neologizmy strukturalne (5 połączeń wyrazowych, tj. około 2%).

2. Neologizmy słowotwórcze

Zabieg neologizacji jest nadrzędnym sposobem wzbogacania języka środowiska miłośników psów, bo, jak podkreśla Stanisław Grabias: „nowość okazuje się jednym z zasadniczych kryteriów, pozwalających na wyodrębnienie spośród innych określonego socjalnego wariantu języka” [Grabias 1976: 103]. Zasadniczą funkcją neologizacji jest uzupełnienie braków w słownictwie, nie tylko nominatywnym, ale i ekspresywnym [Sękowska 2012: 98], dlatego znaczny

4 Pojęcie *pole tematyczne* przyjmuję za: Smólkowa 2001: 98–99.

udział neologizmów w analizowanej odmianie języka można wytłumaczyć chęcią wyrażenia pozytywnego ładunku emocjonalnego.

W wielu odmianach polszczyzny źródłem powstawania neologizmów jest derywacja. Dotyczy to również języka psiarzy. Najbardziej produktywnym mechanizmem słowotwórczym wykorzystywanym przez nich w procesie tworzenia nowych wyrazów jest derywacja – częściej dodatnia, rzadziej ujemna [Grzegorzczkova, Laskowski, Wróbel, red. 1999: 363–364]. Renata Grzegorzczkova i Jadwiga Puzynina podają, że pośród znaczeń derywatów modyfikacyjnych powstałych wskutek derywacji dodatniej i ujemnej wyróżnić można kilka typów. Są to: płeć, wielkość przedmiotu, wiek (młodość) osoby (istoty) oraz emocje nadawcy [Grzegorzczkova, Laskowski, Wróbel, red. 1999: 375–376]. Ten ostatni typ znaczenia odgrywa ważną rolę w procesie nazywania psów przez ich właścicieli. Przekształcenia modyfikacyjne należy utożsamiać z mechanizmem językowego wartościowania rzeczywistości [Piekot 2008: 113].

Najwięcej socjolektalnych określeń ras psów powstało właśnie w wyniku derywacji sufiksальной. Podobne zjawisko zaobserwować można w słowotwórstwie psich imion [Warda-Radys 2013: 437]. Do konstrukcji rzeczownikowych powstałych w wyniku tego zabiegu należą głównie neologizmy, których podstawą słowotwórczą jest kynologiczne określenie rasy psa. Najczęściej wykorzystywanym sufiksem jest *-ek*, np.: *anatolek* ‘owczarek anatolijski’: „2 anatolki czekają w schronisku na Paluchu” [pupileo.pl]⁵; *bigielek* ‘beagle’: „Mam na dzielnicy też tak zadbanego bigielka, bardzo podobny do Zeusa :) Piękne psy, choć dla mnie za żywiołowe” [dogomania.com]; *bloodek* ‘bloodhound’: „Akurat ten bloodek trafił do ludzi znających rasę i mających z nią już do czynienia” [forum.bassetynet]; *borderek* ‘border collie’: „Pies to wielka miłość, wielka radość ale również wielka odpowiedzialność. Jak nie masz warunków to lepiej zrezygnuj z psa. Twój borderek będzie szybko rósł” [ltd.bordercollie.pl]; *burbulek* ‘boerboel, wym. burbul’: „burbulek ma powalać sprawnością, siłą, fajnym charakterem, a nie wyglądem” [molosy.pl]; *chowek* ‘chow-chow’: „Moja przygoda z chowkami zaczęła się 17 lat temu” [fundacjachow-chow.pl]; *colaczek* ‘owczarek szkocki collie’: „Moje nieżyjące już colaczki Myszkin i Sabinka były psami niezwykle upartymi” [collieforum.pl]; *czatek* ‘chow-chow’: „Mój czatek również miał korektę entropium i wie jakie to dla psa nieprzyjemne” [dogomania.com]; *dalmatek* ‘dalmatyńczyk’: „Co wasze dalmatki lubią robić w samochodzie? :P Mój kocha wystawiać głowę

5 Wszystkie cytaty z forów internetowych przytaczam w oryginalnym kształcie językowym, ujednolicam jedynie formę graficzną.

za okno” [zwierzaki.org]; *gordonek* ‘seter szkocki gordon’: „moje gordonki wykazały się cechami typowego setera” [psy24.pl]; *hovek* ‘hovawart’: „Czy hovki od małego mogą mieszkać na dworze?” [hovawarty.com.pl]; *komondorek* ‘owczarek węgierski komondor’: „Czy Wasze komondorki są «prane» przed wejściem do domu, czy czekacie aż obeschną, czy może nie włączają do domu jak pada?” [psiakosc.com]; *labek* ‘labrador retriever’: „Powiedzmy sobie otwarcie, labradory są łakome i trzeba raczej uważać, żeby labka nie zatoczyła niż odwrotnie” [labrador.org]; *lewka* ‘pies rasy lwi piesek’: „Dla wielu ludzi wygląd lewka jest niezrozumiały czego skutkiem bywa wyśmiewanie psa czy też niemiłe opinie kierowane do właściciela” [spojrzeniepsa.blogspot.com]; *leonek* ‘leonberger’: „Mam pytanie odnośnie przejęcia leonka do domu” [leonberger.info.pl]; *niufek* ‘nowofundland’: „Mój niufek nie chodzi po wystawach, zrezygnowałam z tego” [dogomania.com]; *ogarek* ‘ogar polski’: „Mój ogarek nadal zamiera na widok innych psów, kładzie się [...]” [dogomania.com]; *pomek* ‘pomeranian’: „Hej, od niedawna jestem właścicielką psiaka rasy Pomeranian [...] Moj pomek również miał w domu matę” [honorata-skarbek.com]; *ponek* ‘PON, czyli polski owczarek niziny’⁶: „A co do dwóch psów, to mopek szybko nauczy się wszystkiego od Twojego ponka” [azorek.nazwa.pl]; *pinczer* ‘pinczer miniaturowy’: „Ja bardzo chce pinczerka albo ratlerka, a mój chłopak amstafa” [forum.gazeta.pl]; *samek* ‘samoyed’: „Kolejny samek w schronisku :(” [samoyed.iq24.pl]; *sobolek* ‘cocker spaniel angielski o maści sobolowej’: „Moje sobolki szalały na łąkach, kąpiąc się czasami w Harnej Hańczy i w jeziorze” [samblau.boop.pl]; *westek* ‘west highland white terrier’: „Westek występuje tylko w jednym, jedynym kolorze – białym” [klub.pies.pl]; *yorczyk* ‘yorkshire terrier’: „Mój yorczyk osobiście ma 6 ubranek na zmianę” [forumoyorkach.proste.pl]; *volpinek* ‘volpino italiano’: „a mam swojego volpinka (volpino italiano), małego hałaśliwego bąbla:” [fr-fr.facebook.com].

Wśród często pojawiających się sufiksów są:

- a) *-ik*: *biszonik* ‘bishon frise’: „[...] super, szczeniaczki słodziutki i wilczarzyki i biszoniki” [księgi.emix.net.pl]; *bulik* ‘bulterier’: „bulik to moje marzenie-więc mam pytanie-czy one Wam bardzo chorują?” [amstaff-pitbull.eu]; *cavik* ‘cavalier king charles spaniel’: „Tricolorowy cavik... na zawodach było o wiele gorzej, bo suka pragnęła obwąchać wszystkie psy, czyli zaczął się najgorszy okres cieczi” [tricolorowy-cavik.blogspot.com]; *foksik* ‘foksterier’: „nasz foksik jest z nami od 6 lat (i na tyle określamy jego wiek – jest znajda) nasz fosksterier” [abc.forum.gazeta.pl]; *pulik* ‘owczarek węgierski puli’: „Nasze puliki to

6 Zob. niżej – nazwy ras będące skrótowcami.

- wulkany energii. Pojawiły się u nas w listopadzie 2010 r.” [lesnastajnia.republika.pl]; *stafik* ‘staffordshire bull terrier’: „Córka ma 9 lat ale jest dość wrażliwa a stafik jak to stafik do takich nie należy” [szkoleniepsow.pl];
- b) *-uś*: *bernuś* ‘bernardyn’: „Proszę o opinię posiadaczy bernusiów w następującej sprawie, a mianowicie zauważyłam, że mój maluch po dłuższym leżeniu ma problemy z podniesieniem tyłeczka” [pupileo.pl]; *biguś* ‘beagle’: „Natalia, tak ma na imię właścicielka hotelu, na 90% znalazła również domek dla naszego bigusia” [forum.e-beagle.pl]; *chowuś* ‘chow-chow’: „Z wyglądu chowuś przypomina lwa, świadczy o tym jego charakterystyczna grzywa” [psy.elk.pl]; *kinguś* ‘cavalier king charles spaniel’: „może powoli oswoję się z myślą, że będzie inny kinguś” [forumogrodniczeoaza.pl].

Rzadziej występują takie sufiksy, jak:

- a) *-ak*: *colak/kolak* ‘owczarek szkocki collie’: „Jeśli Państwo uważają że mogą mi przyznać jakiegoś colaka proszę o kontakt” [collie.drlucy.pl]; „Moje kolaki też są wygadane – i nie tylko o samo szczekanie mi chodzi” [dogomania.com]; *haszczak* ‘husky, wym. haski’: „Jeśli chodzi o wspólne mieszkanie haszczaka z innymi zwierzątkami to jak pies jest jeszcze mały to może się przyzwyczaić i nie robić im krzywdy” [nnp.eu.internetowo.pl]; *maliniak* ‘owczarek belgijski malinois’: „Mój sposób na dobrego i spokojnego maliniaka to dużo sportu, ćwiczeń” [psy.elk.pl];
- b) *-iś*: *caviś* ‘cavalier king charles spaniel’: „No i oczywiście kocham je za to, że jako jedne z niewielu stworzeń na ziemi, znoszą moje humorki. To jest tych kilka powodów, za które kocham cavisie :)” [caviki.blogspot.com]; *jamniś* ‘jamnik’: „Mój jamniś to Kacperek, ma 2 latka. Jest to pies-wyczynowiec: biega do upadłego po mieszkaniu, jakby miał zamiar pobić rekord prędkości” [swiatjamnika.net.pl]; *papiś* ‘papillon’: „Dziś zamieszczam zdjęcia mojego papisia” [dogomania.com];
- c) *-nik*: *szkotnik* ‘terier szkocki’: „Mój ma 18 miesięcy i myślałam, że mu przejdzie a tu sądząc po Twoim szkotniku pewnie nie” [scottiedog.fora.pl] – warto tu zwrócić uwagę na brzmieniową grę językową (nawiązanie do *szkodnika*);
- d) *-cio*: *pomcio* ‘pomeraanian’: „Pomeraniany to inaczej szpice pomorskie, żyją dość długo: 18–20 lat! [...] Są raczej zdrowe (na moim osiedlu jest pomcio który ma 10 lat, a nawet siwych włosków za wiele nie ma...)” [zapytaj.onet.pl].

Charakterystycznymi formacjami powstałymi wskutek sufiksacji są te określenia ras, których podstawą słowotwórczą jest wyraz określający wygląd psa (swoisty dla danej rasy), np.: *biskopczik* ‘labrador retriever o maści biskopkowej’: „Przyjaciel człowieka... Do wyboru oczywiście: czekoladka, biskopczik i czarny;”) [psylabradory.blog.onet.pl]; *dredziak* ‘pies rasy owczarek węgierski komondor, mający sierść poskręcaną w sfilcowane sznurki przypominające dredy’: „Pierwsze moje zetknięcie z tymi psami spowodowało że zakochałam się w tej rasie [...] ale obserwując nie tylko swoje dredziaki [...]” [forum.poranny.pl]; *grzywus* ‘grzywacz chiński’: „Jest to mały pies o wielkim sercu, niezwykle kochający swego pana, a do tego bardzo pojętny ten chiński grzywus” [zapytaj.onet.pl]; *łaciatek* ‘dalmatyńczyk (rasa charakteryzująca się cętkowanym umaszczeniem)’: „Jeżeli twój łaciatek zrobił coś głupiego, śmiesznego, albo po prostu coś czym chciałbyś (chciałabyś) podzielić się z forumowiczami możesz to opisać właśnie tutaj” [dalmatynczyki.fora.pl]; *szorstek* ‘jamnik szorstkowłosy’: „Jestem posiadaczką takiego szorstka i zostawia dużo sierści na dywanie” [dogomania.com]. Sufiksy w wielu zaprezentowanych dotąd przykładach pełnią podwójną funkcję – tworzą nazwy ras, a jako formacje deminutywne są przejawem pozytywnego wartościowania emocjonalnego i wnoszą nacechowanie ekspresywne [Grabias 1981: 70–75].

Kojarzenie neutralnej aksjologicznie podstawy słowotwórczej (czyli nazwy rasy) oraz ujemnie nacechowanego formantu, charakterystycznego dla formacji augmentatywnych, w języku psiarzy przybiera odcień żartobliwy, przykładowo z sufiksami: *-as*: *goldas* ‘golden retriever’: „A na koniec chciałam napisać, że jestem strasznie szczęśliwa, że mam dwa goldasy” [fundacjagoldenom.fora.pl]; *-uch*: *golduch* ‘golden retriever’: „całuski dla starszej siostrzyczki Lulci od golducha” [bassety.net.]; *labuch* ‘labrador retriever’: „Nasze labuchy mają już takie style siadania można powiedzieć tak jak człowiek” [forum.labradory.org]; *-or*: *jamniczor* ‘jamnik’: „jamniczor pewnie nie ma z nim szans w przeciąganiu ;)” [amstaff-pitbull.eu]. Jednym z ciekawszych przykładów określeń rasy psa jest *szkocisko*, czyli pies rasy terier szkocki: „Świecę latarką i oto mój milutki, pszeniczny szkotek ze świecącymi z żądz mordy ślepiami [...] stał się wściekłą kulką rozbrykanego szkociska ;)” [dogomania.com]. Konstrukcja ta powstała z połączenia nazwy rasy terier szkocki, psa powszechnie nazywanego przez psiarzy *szkotem*, a zdrobniale *szkotkiem*, oraz ujemnie nacechowanego formantu *-isko* (formant ten kojarzony jest powszechnie z augmentatywami typu *psisko*, *kocisko*). Analizując przytoczony cytat, można wyobrazić sobie, że pies z miłego *szkotka* może zamienić się we wściekle *szkocisko*, co dodatkowo potęguje efekt komizmu. Formant *-isko* posłużył też do utworzenia kilku innych nazw ras psów na bazie oficjalnego kynologicznego określenia danej

rasy, przykładowo: *pułlisko* ‘pułel’: „moje pułlisko może jeść, jeść, jeść... a ciągle chudy ktoś by pomyślał, że psa głodzę” [sundayivigo.blox.pl] oraz *wyżlisko* ‘wyżeł weimarski’: „I jakbym mogła mieć psa, to też tylko wyżlisko szorstkie – najmądrzejsze psy” [forum.murator-dom.pl].

Pozostałe derywaty zostały utworzone za pomocą sufiksów typowo apelatywnych:

- a) właściwych dla nazw cech abstrakcyjnych: *-ość*, np. *terierowatość* ‘terier szkocki’: „Jego Terierowatość – Fajfer :)” [morusek.pl], co dodatkowo jest swoistą grą językową przywodzącą na myśl zwrot honorowy *jego wysokość*;
- b) tworzących substancywizowane przymiotniki: *-owy*: *corgusiowy* ‘welsh corgi pembroke’: „Ja też nigdy wcześniej nie widziałam corgusiowego” [psiakosc.com]; *labusiowy* ‘labrador retriever’: „labusiowy wygląda w niej zjawiskowo” [forum.labradory.org], tu dodatkowo gra językowa fonetyczna (*labuś*, czyli labrador – *rabuś*); *-owaty*: *labkowaty* ‘labrador, czyli *labek*’: „młody labkowaty – jego pan umarł, pomóż mu obetrzeć łzy i smutek!” [dogomania.com] oraz żeńskie *-asta*: *dożasta* ‘suka rasy dog niemiecki’: „moja dożasta się znalazła” [dogomania.com].

Wśród neologizmów słowotwórczych wykorzystywanych do tworzenia określeń ras psów nie brakuje skrótowców od oficjalnej kynologicznej nazwy rasy. Przykładowo: *AST* ‘amerykański staffordshire terrier (amstaff)’: „AST to star, gladiator wśród psów, geniusz przeżycia. Takimi przydomkami określają je ich wielbiciele. Amstaffy to dobre psy o wielkich sercach” [racjonalista.pl]; *AT* ‘airedale terrier’: „Wszystkie moje AT również bez problemu wytrzymały długie spacerzy” [terierkowo.fora.pl]; *BF* ‘buldog francuski’: „Wyjątkowa rasa, kto zetknął się raz z BF nie umie już bez nich żyć” [adopejebuldozkow.fora.pl]; *CC* ‘cane corso’: „Też mam CC i super psy! moja Tora jest w typie sportowym” [zapytaj.onet.pl]; *CTR* ‘czarny terrier rosyjski’: „Chyba jednak zostanę przy CTR, jakoś przekonam tatę ;)” [psy.pl]; *POM* ‘pomeranian’: „Mój pom w wieku 5 miesięcy wyglądał tak [zdjęcie]” [dogomnia.com]; *PON* ‘polski owczarek nizinny’: „Psy w typie PON-a występowały na naszych ziemiach już od dawna” [klub.pon.pl]; *rr* ‘rhodesian ridgeback’: „rr jest z natury bardzo wrażliwy i nie znosi twardego, brutalnego traktowania” [psy-pies.com]; *TTB* ‘terrier typu bull’: „Witek jest rozkosznym, niespełna półrocznym mieszańcem w typie TTB. Wyrośnie z niego duży pies” [pupilove.pl]⁷.

7 Jak widać w cytatach, pisownia skrótowców i zasady ich tworzenia mogą odbiegać od przyjętych zasad.

Kolejnym produktywnym procesem słowotwórczym zauważalnym wśród derywatów z pola tematycznego „rasa psa” jest dezintegracja. Wiąże się ona z charakterystyczną dla ogólnej polszczyzny potocznej tendencją do skrótu. Innym powodem dokonywanej w procesie komunikacji dezintegracji słowotwórczej jest, charakterystyczne dla środowiskowych odmian polszczyzny, dążenie do tworzenia nowych, wyjątkowych, a przede wszystkim ekspresywnie nacechowanych określeń. Jak pisze Stanisław Grabias, „[d]ezintegracja w zasadzie nie liczy się ani z morfologiczną budową wyrazu fundującego, ani nawet z jego ukształtowaniem sylabicznym, eliminując elementy struktury fonologicznej w wygłosie: *stata* ‘statyka’, *uniwer* ‘uniwersytet’, *plera* ‘fryzura’ [...], w śródgłosie: *prsor* ‘profesor’, *dyrka* ‘dyrektorka’, lub w nagłosie: *dręcznik* ‘podręcznik’, *styka* ‘gimnastyka’” [Grabias 1978: 99]. W socjolekcie miłośników psów mechanizm dezintegracji w kreowaniu nazwy rasy obrazują przykłady: *blood* ‘bloodhound’: „Posiadanie blooda jest wielką przygodą” [psy-pies.com]; *lab* ‘labrador’: „ja nie musiałam uczyć mojego laba aportowania bo po prostu umiał to robić” [psylabradory.blog.onet.pl]; *owczar* ‘owczarek niemiecki’: „Nasze owczary już zaliczyły próbę instynktu pasterskiego (PIP)” [owczarek.pl]; *papil* ‘papillon’: „Stronek z papilami niestety nie znam lecz życzę powodzenia” [forum.mampsa.pl].

Częściej nieoficjalna nazwa rasy psa jest wynikiem elipsy jednego z członów nazwy oficjalnej, np.: *border* ‘border collie’: „nasze bordery też kopią w ogrodzie” [psy.pl]; *boston* ‘boston terrier’: „Moje bostony na okładkach czasopism” [bostonterrier.netstrefa.pl]; *cavalier* ‘cavalier charles spaniel’: „Mój cavalier ma krótkie futro (jest młody) czy/kiedy mu urosnie?” [zdrowycavalier.pl]; *golden* ‘golden retriever’: „Oczywiście goldeny nie powinny rzucać się bez powodu na ludzi, atakować ich...” [goldenretriever.pl]; *king* ‘cavalier king charles spaniel’: „Tu tkwi zasadnicza różnica w budowie głowy cavaliera i kinga” [piesporadnik.iq.pl].

Wśród określeń ras psów wyekscerpowanych z forów internetowych skupiających wielbicieli psów można wskazać kilka przykładów neologizmów powstałych wskutek derywacji paradygmatycznej (też: redukcynoparadygmatycznej) z formantem zerowym, np.: *alzak* ‘owczarek alzacki’: „Mój dawny, już nieżyjący alzak miał kolczatkę, zakładałam ją wtedy kiedy trzeba było” [zwierzaki.org]; *amerykan* ‘owczarek szetlandzki typ amerykański’: „Twoje amerykany i kanadyjczyk mają temperamenty zgodne ze wzorcem AKC [American Kennel Club – M.K.]” [shelties.fora.pl]; *kaukaz* ‘owczarek kaukaski’: „Pierwsze tygodnie życia kaukaza to okres poznawania przezeń świata” [kaukazy.pl], oraz z formantem *-i*, np.: *goldi* ‘golden retriever’: „ja myślałem nad goldim... a chowuś?” [psy.pl]; *labi* ‘labrador

retriever’: „Mój labi jest strasznym alergikiem i kiedy zje nawet chrupeczkę to kicha” [psy.elk.pl].

Warto podkreślić, że socjolektalne nazwy ras mające charakter skrótów (skrótowce i elipsy) oraz powstałe w wyniku derywacji paradygmatycznej są odpowiedzią na wszechobecną tendencję do ekonomiczności języka.

Przy konstruowaniu jednostek leksykalnych stanowiących określenia suk danej rasy podstawą słotwórczą jest przede wszystkim nazwa rasy psa – zarówno oficjalna (*ogarka* od *ogar*), jak i nieoficjalna (*labunia* od *lab*). Charakterystyczne dla tej grupy jednostek leksykalnych sufiksy to:

- a) *-ka*, np.: *bernenka* ‘suka rasy berneński pies pasterski’: „Bernenką, która miała pierwszy w Polsce miot, w Rzeszowie w roku 1981, była ALONA” [e-bernencyki.pl]; *bigielka* ‘suka rasy beagle, wym. bigiel’: „Bigielka Suzi potrzebuje właściciela!” [forum.mampsa.pl]; *biszonka* ‘suka rasy biszon kędzierzawy’: „Moja biszonka jadła gotowane mięska i warzywa i suchy pokarm” [psiediety.blogspot.pl]; *buldożka* ‘suka rasy buldog’: „Moja buldożka ma cieczkę przez ok 3 dni miała taką brązowa nieładnie pachnąca wydzielinę a teraz jakby jakiego krwotoku dostała” [facebook.pl]; *dalmatka* ‘suka rasy dalmatyńczyk’: „Moja dalmatka wprost uwielbia i zjada puszkę w kilka sekund” [krakvet.pl]; *goldenka* ‘suka rasy golden retriever’: „moja goldenka gryzie krzewy. czy ktoś jest mi w stanie doradzić co mam robić” [goldenretriver.fora.pl]; *ogarka* ‘suka rasy ogar polski’: „Nie wiem jak to jest u innych ogarów, moja ogarka bardzo lubi leśne wodopoje, nie dosyć, że pije to jeszcze w nich brodzi, ostatnio nawet pyszczkiem w bajorku” [ogar.niechtosz-lak.pl]; *ponka* ‘suka rasy PON, czyli polski owczarek niziny’: „Moja pierwsza ponka sprawiła, że jestem wierna tej rasie i taką pozostanę” [psy.elk.pl]; *spanielka*: ‘suka rasy cocker spaniel’: „Zarówno moja spanielka jak i spaniel mojej koleżanki bardzo szybko się denerwują” [forum.gazeta.pl]; *westka* ‘suka rasy west highland white terier’: „Z westką nie ma problemu – ma swój wybieg, na spacer chodzi rzadko” [terierkowo.fora.pl];
- b) *-unia*, np.: *goldunia* ‘suka rasy golden retriever’: „domyślasz się przecież, że ja moją goldunię kocham najbardziej na świecie” [dogomania.com]; *labunia* ‘suka rasy labrador retriever’: „Witam, mamy następujący problem z moją 6,5 miesięczną labunią” [forum.gazeta.pl];
- c) *-yca*, sufiks swoisty dla formacji augmentatywnych, np.: *buldożyca* ‘suka rasy buldog angielski’: „tak a propos – jak buldożyca spotka buldoga to tak szybko dzieci nie narobią” [molosy.pl]; *dożyca* ‘suka rasy dog niemiecki’: „Nie tylko ja ją pokochałam... zakochały się

w niej moje psy-moja dożyca niemiecka Vena oraz kundliczka Lucky” [forum.miau.pl]; *owczarzycza* ‘suka rasy owczarek niemiecki’: „A to moja kochana owczarzycza! najwierniejszy pies pod słońcem... moja przytulanka!” [digart.pl].

3. Frazeologiczne neologizmy strukturalne

Nominatywno-ekspresywne związki frazeologiczne są także powszechnym środkiem wzbogacania socjolektu psiarzy. Podczas ekscerpacji materiału kieruję się kryterium frekwencyjnym – za konstrukcję leksykalną budującą socjolekt miłośników psów uznaję takie określenia, które pojawiają się częściej niż jeden raz i znajdują potwierdzenie w różnych kontekstach. Za taką uznać można określenie *lampart Bałkanów* ‘dalmatyńczyk’: „Moje kochane lamparty Bałkanów” [psy24.pl]. Inne wynotowane podczas gromadzenia materiału połączenia wyrazowe są raczej indywidualizmami i pojawiają się jednorazowo, jednak warto je tu przytoczyć, gdyż świadczą o nominacyjnej kreatywności właścicieli psów: *elegant z duszą sportowca* (o rasie spaniel amerykański), *maskotka z charakterem* (określenie psa rasy west highland white terrier) czy *szorstkowłosy muszkieter* (jamnik szorstkowłosy). Dodać trzeba, że wśród metaforycznych połączeń wyrazowych odnaleźć można i takie, które oprócz wyglądu lub charakteru danej rasy odzwierciadlają też jej pochodzenie: *irländzki dżentelman* (określenie psa rasy seter irlandzki), *pasterz z Zielonej Doliny* (o psie rasy owczarek belgijski), *strażnik Himalajów* (mastif tybetański), *stróż z krainy lodu* (islandzki szpic pasterski). Wszystkie przykłady pochodzą ze strony zrzeszającej psiarzy www.psy.pl i są tytułami artykułów o danej rasie psa.

4. Neologizmy semantyczne

Udział neologizmów semantycznych wśród określeń ras psów to około 21% wszystkich nazw. Okazuje się zatem, że bogatym źródłem, z którego czerpie środowisko psiarzy, jest słownictwo polszczyzny ogólnej. Jak zaznacza Barbara Pędzich: „derywacja semantyczna [...] jest procesem skierowanym na zewnątrz, wykraczającym poza granice jednej odmiany, a więc mającym charakter ekspansywny – nowe znaczenie powstaje przecież na użytek innego wariantu języka” [Pędzich 2012: 87]. Neosemantyzyzm występujący w słownictwie miłośników psów można podzielić na kilka grup, w zależności od tego, jaki był mechanizm ich powstania. Najwięcej spośród neologizmów semantycznych tworzących nazwy psich ras powstało w wyniku rozszerzenia znaczenia. W omawianych przykładach określeniami, którym nadano drugie znaczenie, są nazwy narodowości, np.: *azjata* ‘owczarek środkowoazjatycki’: „Dzięki swemu niezwykłemu kształtowi, morda Azjaty zawsze wygląda jak uśmiech-

nięta” [ysolom.fora.pl]; *francuz* ‘buldog francuski’: „Ogólnie nasz francuz był rozpieszczany, na inne psy reagował różnie (do ludzi zawsze przyjazny), ale nigdy nie atakował różnych buldogów” [dogomania.com]; *irlandczyk* ‘ seter irlandzki’: „Irlandczyk znający swoje miejsce w stadzie jest psem spokojnym i posłusznym” [zapytaj.onet.pl]; *japończyk* ‘shiba inu (rasa psa pochodząca z Japonii)’: „Shiba Inu to na pewno nie jest japończyk z mojego snu” [psiamatka.pl]; *kanadyjczyk* ‘owczarek szetlandzki typ kanadyjski’: „Twoje amerykany i kanadyjczyki mają temperamenty zgodne ze wzorcem AKC” [shelties.fora.pl]; *portugalczyk* ‘portugalski pies dowodny’: „Portugalczyki nie linieją, co nie znaczy, że nie tracą włosa – wymieniają go stopniowo przez cały rok” [dogomania.com]; *szkot* ‘terier szkocki’: „Ostatnio dociekliwie zaczynam studiować zachowania mojego szkota” [www.scottiedog.fora.pl] czy *włoch* ‘określenie psa rasy volpino italiano’: „Japończyka można poznać po skośnych oczach. Jest dłuższy i wyższy i cięższy od włośca” [psy.pl] oraz formacje feminatywne: *angielka* ‘suka rasy buldog angielski’: „Moje angielski właśnie przyszły na świat” [psy.pl]; *azjatka* ‘suka rasy owczarek środkowoazjatycki’: „[w] 1997 r. do mojego domu trafiła pierwsza azjatka – Bora, córka Almy” [cztery-lapy.pl]; *szkotka* ‘suka rasy terier szkocki’: „Moje szkotki [tu zdjęcia]” [dogomania.com]⁸.

5. Podsumowanie

Zaprezentowane przeze mnie słownictwo obejmujące nieoficjalne nazwy ras psów w socjolekcie psiarzy nie jest z pewnością zbiorem zamkniętym. Wyobrażenia miłośników psów nie zna granic, można zatem przypuszczać, że słownictwo to będzie się rozwijać. Na analizowanych przeze mnie forach internetowych widać, że ich użytkownicy wykorzystują mechanizmy językowe swoiste zarówno dla polszczyzny ogólnej, jak i dla innych socjolektów. Wśród jednostek leksykalnych należących do kategorii „rasa psa” określenia powstałe wskutek neologizacji słowotwórczej to aż 76% wyrazów – dla porównania w gwarze studenckiej z lat 70. XX wieku neologizmy strukturalne stanowią zaledwie 11% słownictwa. Neologizmów semantycznych będących określeniami rasy jest około 21%, zaś w gwarze studenckiej znacznie więcej, bo aż 42% całego zasobu leksykalnego [Grabias 2001: 208–209]. Taki znaczny udział nowych wyrazów w słownictwie badanego środowiska można tłumaczyć jedną, bez wątpienia najbardziej zmienną cechą psiarzy, jaką jest bezgraniczna

8 Dodać trzeba, że niektóre określenia mają podwójną motywację i można je zaliczyć także do derywatów sufiksalnych bądź paradygmatycznych od podstaw przymiotnikowych (np. *kanadyjczyk* ‘owczarek kanadyjski’, *szkot* ‘terier szkocki’).

miłość do czworonogów. Środki słowotwórcze pełnią w głównej mierze funkcję ekspresywną, a także służą wartościowaniu [Grabias 2001: 177–197], stąd w języku psiarzy zaobserwować można taką słownikową kreatywność. Tworzenie nowej leksyki podporządkowane jest też nierzadko potrzebie ekonomizacji, o czym świadczy kreowanie określeń ras psów mających formę skrótowca bądź elipsy od ogólnej nazwy rasy.

Niniejszy artykuł jest zaledwie wstępem do rozważań na temat jednej z odmian socjolektalnych współczesnej polszczyzny, jaką jest język miłośników psów. W kształtowaniu słownictwa psiarzy główną rolę odgrywa odwoływanie się do emocji. Środki językowe odznaczają się dużym stopniem ekspresywności, niektóre elementy językowe tworzone są spontanicznie, na potrzebę chwili. W języku miłośników psów nie odnajdziemy określeń wyrażających negatywne uczucia, środowisko to wyróżnia się bowiem wyłącznie pozytywnym wartościowaniem obiektu będącego przedmiotem rozmów na forach internetowych, czyli ukochanego psa. W języku tej grupy nawet stosowanie formantów, które zwykle zalicza się do ujemnie nacechowanych i będących przejawem negatywnego wartościowania opisywanych zjawisk, jest wyrazem pozytywnej ekspresji językowej i zostało podyktowane dążeniem do zadziwienia oryginalnością, chęcią wywołania efektu żartobliwego. Najistotniejsza konkluzja zatem jest taka, że odwoływanie się do emocji (wyłącznie pozytywnych) odgrywa zasadniczą rolę w kształtowaniu tej leksyki.

Bibliografia

Źródła

[dostęp: styczeń–grudzień 2016]

abc.forum.gazeta.pl	digart.pl
adopcjebuldozkow.fora.pl	dogomania.com
amstaff-pitbull.eu	e-berneczyki.pl
azorek.nazwa.pl	forum.bassety.net
bostonterrier.netstrefa.pl	forum.e-beagle.pl
caviki.blogspot.pl	forum.gazeta.pl
collie.drlucy.pl	forum.mampsa.pl
collieforum.pl	forum.murator-dom.pl
cztery-lapy.pl	forum.poranny.pl
dalmatyńczyki.fora.pl	forum-kynologia.com.pl

forumogrodnicze.oaza.pl	psylabradory.blog.onet.pl
fundacjachow-chow.pl	psy-pies.com
goldenretriever.pl	pupileo.pl
honorata.skarbek.pl	pupilove.pl
hovawarty.com.pl	samblau.booo.pl
ksiegi.emix.net.pl	samoyed.iq24.pl
labrador.org	scottiedog.fora.pl
leonberger.info.pl	shelties.fora.pl
lesnastajnia.republika.pl	sundayivigo.blox.pl
ogar.niechtoszlak.pl	swiatjamnika.net.pl
owczarek.pl	szkoleniepsow.pl
piesporadnik.iq.pl	szwajcary.pl
psiakosc.com	terierkowo.fora.pl
psiamatka.pl	tricolorowy-cavik.blogspot.pl
psiediety.blogspot.pl	ysolom.fora.pl
psy.elk.pl	zapytaj.onet.pl
psy.pl	zwierzaki.org
psy24.pl	

Literatura

- Grabias Stanisław (1976), *Neologizm jako narzędzie w badaniach socjalnych wariantów języka*, w: *Miejska polszczyzna mówiona*, red. Władysław Lubaś, Uniwersytet Śląski, Katowice, s. 103–114.
- Grabias Stanisław (1978), *Derywacja a ekspresja*, w: *Studia nad składnią polszczyzny mówionej. Księga referatów konferencji poświęconej składni i metodologii badań języka mówionego (Lublin 6–9 X 1975)*, red. Stanisław Grabias, Jan Mazur, Krystyna Pisarkowa, Teresa Skubalanka, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, s. 89–102.
- Grabias Stanisław (1981), *O ekspresywności języka: ekspresja a słowotwórstwo*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin.
- Grabias Stanisław (2001), *Język w zachowaniach społecznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Grzegorzczkowska Renata, Laskowski Roman, Wróbel Henryk, red. (1999), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kołodziejek Ewa (1994), *Gwara środowiskowa marynarzy na tle subkultury marynarskiej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Lewandowski Marcin (2007), *Język subkultury punków*, Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Poznań.

- Niepytalska-Osiecka Anna (2014), *Socjolekt polskich alpinistów. Analiza leksykalno-semantyczna słownictwa*, Wydawnictwo Libron, Kraków.
- Pędzich Barbara (2012), *Jak powstaje socjolekt? Studium słownictwa paralotniarzy*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Piekot Tomasz (2008), *Język w grupie społecznej: wprowadzenie do analizy socjolektu*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa, Wałbrzych.
- Senderska Joanna (2013), *Słownictwo miłośników kotów (uwagi na podstawie wypowiedzi użytkowników tzw. forów prozwierzęcych)*, w: *Słownictwo specjalistyczne i specjalne w komunikacji*, red. Maria Jodłowiec, Anna Tereskiewicz, Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”, Kraków, s. 133–142.
- Sękowska Elżbieta (2012), *Neologizmy słowotwórcze we współczesnej polszczyźnie (wybrane tendencje)*, „Eslavistica Complutense”, nr 2, s. 97–103.
- Smólkowa Teresa (2001), *Neologizmy we współczesnej leksyce polskiej*, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, Kraków.
- Uniszewski Zdzisław (1999), *Żargon zawodowy pracowników śledczych i operacyjnych. Problematyka kryminalistyczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Warda-Radys Lucyna (2013), *Słowotwórstwo form pochodnych psich imion*, w: *Słowotwórstwo w różnych odmianach języka: materiały piątej konferencji językoznawczej poświęconej pamięci profesora Bogusława Krei*, red. Ewa Badyda, Jolanta Maćkiewicz, Ewa Rogowska-Cybulska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 435–449.
- Zgółkowska Halina (1996), *Język subkultur młodzieżowych*, w: *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny*, red. Jan Miodek, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław, s. 229–239.
- Żarski Waldemar (2012), *Pies – ewolucja pojęcia i jego realizacji leksykalnych w polszczyźnie*, w: *Pies w kulturach świata*, red. Elżbieta Skorupska-Raczyńska, Joanna Rutkowska, Jowita Żurawska-Chaszczevska, Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Gorzów Wielkopolski, s. 77–88.

Małgorzata Klauze

**Language means of creating names of dog breeds in sociolect of dog lovers
(Comments on the basis of material collected from forums designed for dog
lovers)**

This article presents the linguistic ways of creating names of dog breeds for dog lovers. The research material comes from online forums associating dog lovers. This article is just an introduction to the deliberations on one of the environmental variations of the language, that is the language of dog lovers.

KEYWORDS: vocabulary; neologism; sociolect; dog lovers; Internet forum.

mgr Małgorzata Klauze – doktorantka w Zakładzie Frazeologii i Kultury Języka Polskiego w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pracuje jako bibliotekarz w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu; zainteresowania: języki grup środowiskowych, frazeologia, kynologia.

